

Miền đất tôi yêu

Bây giờ thì mỗi lần rời xa mảnh đất này là trong tôi lại bịn rịn mãi khôn nguôi, lòng u hoài tự vấn - Biết khi nào mới có dịp trở lại...

Nhớ lần đầu tiên đến đây, anh chủ tịch huyện xướng cho tôi nghe một loạt tên địa danh, tên nào cũng phải cong cả lưỡi phát âm theo, hết như trẻ nhỏ lần đầu tiên đi học tập đánh vần ngắt ngữ tiếng phổ thông. Nào là: Liu Di Sán, Sừ Phà Phìn, Liu Thí Chồ... Mà thật lạ, cái tên nào khi giải nghĩa ra tiếng Việt đều liên quan đến... đá! Chỉ đến khi đi khắp nẻo đất, độ đường từ Nàn Sín đến Thào Chư Phìn, Bản Mế, Quan Thần Sán... Rồi bươn bả trên những con đường vắng vẻ quanh sườn non, lưng núi mà bao đời nay ngựa và người cùng mòn vẹt bước chân trên đá mới hiểu thế nào là sự gắn bó giữa đời người và tuổi đá và vì sao đá lại thân thiết với đồng bào đến thế!

Nhớ ngày mới chia tách huyện (2001), các anh lãnh đạo ở đây phải loay hoay mãi, không biết nhìn vào đâu để làm nên cuộc đổi thay cho vùng đất này. Bờ nhìn đâu cũng chỉ thấy có mỗi một tiềm năng giàu có nhất của Si Ma Cai là... đá! Thế rồi trong cái khó cũng lộ cái khôn. ấy là sau khi khảo sát khu vực Bản Mế thấy ở đây khá ẩm áp lại có nguồn nước có thể cấy hai vụ lúa? (Từ bao đời nay người dân ở đây chỉ quen sản xuất một vụ lúa). ý kiến này được đưa ra bàn bạc rất kỹ trong Thường vụ huyện ủy, thường trực ủy ban và được thống nhất rất cao: Cứ làm thử, không thành công thì cũng thành nhân - như người xưa vẫn dạy. Kể về kỷ niệm vụ đầu làm lúa xuân ở Bản Mế, cho đến tận bây giờ từ người đứng mũi chịu sào như anh Phạm Khắc Xương, Bí thư huyện ủy; anh Lý Seo Lùng, Chủ tịch ủy ban nhân dân huyện nhiệm kỳ đầu tiên với bao gian khó - Giờ thì các anh mỗi người đã ở một cương vị công tác mới, anh Xương hiện là Tổng biên tập báo Lào Cai, còn anh Lùng tiếp tục gánh vác trọng trách Bí thư huyện ủy - nhưng những năm tháng ấy vẫn mãi hằn sâu trong ký ức mỗi người. Nhớ ngày ấy, tất cả các anh trong thường trực huyện ủy, ủy ban nhân dân huyện và lãnh đạo các ngành đều được huy động tập trung về chỉ đạo sản xuất thử vụ lúa xuân đầu tiên ở Bản Mế. Có những việc có thật ngày ấy giờ kể lại đến là khó tin như chuyện UBND huyện huy động từ các cô giáo đến mấy bà người miền xuôi lên chạy chợ buôn bán ở trung tâm huyện xuống cấy làm mẫu cho bà con xem! Vì làm lúa xuân không giống như lúa mùa, do khung thời vụ ngắn, cấy đúng vào kỳ rét nên phải gieo mạ trên sân, hoặc ngay trên chân ruộng nên khi cấy thường mạ còn ngắn, phải lấy theo phen chứ không nhổ thành bó được như mạ mùa được có nhổ được thì cũng phải rất khéo léo mạ mới không bị dập gốc. Cách làm này dường như xa lạ với đồng bào nên phải có người làm mẫu. Những chuyện ấy giờ thành kỷ niệm. Anh Giàng Seo Hòa, Phó Bí thư huyện ủy kể: Hôm ở thôn Phìn Chư Ba, gặp mấy cháu gái người Mông đang nhổ mạ nước trên chân ruộng, thấy các cháu nhổ thẳng cây mạ nên nhắc cả quãng đất lên theo, đồng chí cán bộ nữ trong đoàn liền xắn quần lội xuống (chị nguyên là một nông dân miền xuôi), chị úp tay nắm mạ sát gốc rồi nhắc nhanh theo góc nghiêng chứ không nhắc thẳng như các cháu, quả nhiên không

thấy đất bị lên. Thấy vậy, anh nói bằng tiếng địa phương bảo các cháu làm theo cách của chị cho đỡ bị lên nhiều đất, đập nhiều làm nát đập gốc mạ. Các cháu đứng một lúc rồi lắc đầu trả lời: - Không biết làm theo “nó” được đâu, vì “tao” không làm được... tay trái! Thì ra đúng là đồng chí nữ này thuận tay trái thật! Phải giải thích một lúc các cháu mới hiểu.

Còn tôi, kỷ niệm hằn sâu trong ký ức chính là hôm xuống thôn Phìn Chư, thuộc xã Nàn Sín cách đây hơn hai năm. Lần ấy, tôi cùng đoàn các đồng chí cán bộ huyện xuống khảo sát công trình thủy lợi để mở rộng thêm diện tích cấy lúa hai vụ. Xuất phát từ huyện lúc trời còn tinh mơ, rồi từ trường tiểu học của xã, chúng tôi men theo con đường dốc qua Phìn Chư Một, Phìn Chư Hai để xuống Phìn Chư Ba. Gọi là đường nhưng thực ra chỉ là lối mòn cheo leo theo năm tháng in dấu chân của bao kiếp người. Có những lúc chẳng nhìn thấy rõ lối đi, chúng tôi như boi trong sương mù dày đặc. Để khỏi lạc nhau, ai cũng chăm chú bám theo người đi trước hết như đàn kiến kéo nhau tha mồi về tổ. Chặng đường chỉ khoảng chín mươi cây số mà chúng tôi phải bươn bả tới bốn năm tiếng đồng hồ mới tới nơi, rồi tổ chức ăn trưa ngay tại lán nghỉ của bà con để tranh thủ thời gian vào việc ngay. Theo tính toán của các đồng chí cán bộ chuyên môn thì công trình này đủ năng lực tưới tiêu cho hơn 40 ha ruộng hiện có và có khả năng phục vụ khai hoang cho khoảng 20 ha nữa. Nghe các anh nói vậy, tôi thầm nghĩ: Nếu làm được như vậy thì quả là... trên cả tuyệt vời! Và điều tuyệt vời ấy hơn một năm sau đã trở thành hiện thực - Công trình thủy lợi Phìn Chư Ba đã hoàn thành, cung cấp đủ nguồn nước sản xuất cho gần 60 ha lúa từ một vụ thành hai vụ. Đồng thời đáp ứng nguồn nước sinh hoạt cho trên 150 hộ dân.

Đo đạc, khảo sát tuyến xong cũng là lúc mặt trời đã tụt xuống phía sau đỉnh núi từ lúc nào không hay. Chúng tôi quyết định ngược qua núi Pù Lao Chải để tắt đường về bản Kha của xã Sín Chéng. Núi dốc đứng, bước chân nọ nối bước chân kia, mệt đến nỗi ai cũng nghe rõ tiếng thở hổn hển của nhau. Đến lưng chừng núi, tôi có cảm giác như không thể lê nổi bước chân mình nữa nhưng vẫn cố nói đùa với anh Hoà một câu để tìm sự giúp đỡ: Hình như trong dân ca Mông có bài nói: Anh ơi, bây giờ anh hãy làm con ngựa để cho em bám đuôi anh nhé...”; Cả đoàn cười đến tức thở còn anh Hoà thì đành phải chìa cái gậy chống đường của mình cho tôi bám vào mà kéo đi. Nhá nhem tối, cũng là lúc chúng tôi lên đến đỉnh núi. Trong bóng chiều chạng vạng. Bỗng, vút lên réo rất tiếng kèn lá từ đâu đó vọng vang cả sườn núi. Tất cả cùng dừng lại, ngẩn ra trong giây lát rồi lại ai cũng chăm chú lắng nghe như rót vào tai từng giọt âm thanh kỳ ảo và tha thiết đến lạ kỳ! Tôi hỏi anh Giàng Seo Hòa “giải mã” nội dung của làn điệu vừa nghe. Mặc dù anh Hoà chỉ kể nhẩn nha từng tiếng như người ta thông thả kể từng hạt ngô giống đem gieo nhưng tôi đã cảm nhận được rất rõ. Giống như trong làn mưa bụi, mưa li ti, càng nghe càng thấm thấu vào hồn ta dịu nhẹ, êm đềm cơ hồ như tình như say... Nghe xong, cả đoàn ai cũng bừng tỉnh như vừa bước ra khỏi bữa tiệc vui, thúc giục chúng tôi hối hả tiếp tục lên đường.

Giờ thì dấu tích về con đường ấy chỉ còn trong ký ức. Đường về Phìn Chư hôm nay ô tô đã về tới nơi; không chỉ bước chân người thanh thời trên con đường rộng mà hạt lúa khó nhọc một nắng hai sương, rồi thì con lợn con gà, nông sản của bà con cũng nhờ thế mà trở thành hàng hoá. Không chỉ riêng ở Phìn Chư mà hôm nay mạng lưới giao thông nông thôn của huyện Si Ma Cai đã nối về 72/90 thôn bản. Những con đường như những cánh tay vươn dài, nối nhịp cầu no ấm.

Trở lại Si Ma Cai hôm nay, niềm vui dâng tràn lòng ta. Sau hơn 4 năm tái lập, trung tâm phố huyện đang được xây dựng khang trang. Những ngôi nhà cao tầng hiện lên thấp thoáng bên rừng sa mộc; bệnh viện, trường học, bưu điện trung tâm... công trình nào cũng to đẹp, bề thế; rồi mạng lưới đường nội thị được rải nhựa, lát vỉa hè và hai bên nhà cửa xây mới đông vui. Ngoài ra còn các trung tâm cụm xã như Sín Chéng, Cán Cẩu đều được đầu tư xây dựng đầy đủ các cơ sở hạ tầng phục vụ nhân dân trong khu vực thuận tiện như phòng khám bệnh đa khoa, chợ, trường học nội trú... Đối với sản xuất nông nghiệp, ngoài cây ngô, đỗ tương diện tích trồng lúa đã được mở rộng. Đặc biệt việc sản xuất thành công hai vụ lúa đã làm đổi thay tập quán canh tác của đồng bào một cách tích cực. Giờ đây không chỉ ở Bản Mế mà đồng bào Mông, Thu Lao, Nùng ở các xã Nàn Sín, Thào Chư Phìn... đều sản xuất vụ xuân thành thực, năng suất mỗi năm một tăng. Giờ thì không phải lấy ngô làm lương thực chính và quanh năm thiếu đói nữa. Đồng bào trong huyện đã tự cân đối đủ nguồn lương thực, không chuyển dưới xuôi lên như trước. Hôm nay, đi đến đâu chúng ta cũng bắt gặp cuộc sống no đủ hiện lên ở những ngôi nhà chất đầy ngô lúa trên sàn. Thậm chí ở những vùng nhiều ruộng, bà con dư thừa thóc đem bán.

Còn tôi, mỗi tên đất tên làng của xứ sở này giờ đã trở nên thân thuộc. Mỗi lần nhớ đến Si Ma Cai là trong tôi lại như vang vọng âm điệu những bài ca, giống như tiếng hát ru hời của người Mẹ núi vọng về từ cõi xa xăm... Và cứ thế mà quện lấy tâm hồn mình chẳng thể nguôi quên! Si Ma Cai - Vùng đất tôi yêu!

(Báo Văn nghệ)